

FORTUNNY (162) *ai*

o jasne.

comp i sup (13 + 2) -fortunni(e)jszy (15). *sup* ną- (1) *Mącz*, ną- (1) *Phil*.

sg m N fortunny, fortunniejszy, najfortunniejszy (66). \diamond *G* fortun(e)go (7). \diamond *D* fortunému (1). \diamond *A* fortuného, fortunniejszého (10), fortunny (1); -ého (2), -(e)go (8). \diamond *I* fortunym (9), fortun(e)m *PaprUp* (2). \diamond *f N* fortuną, fortunniejszą (8). \diamond *G* fortun(e)j (1). \diamond *A* fortuną (2). \diamond *I* fortuną (1). \diamond *L* fortun(e)j (3). \diamond *n N* fortun(e) (4). \diamond *G* fortun(e)go (8). \diamond *D* fortun(e)mu (1). \diamond *A* fortuné, fortunniejszé (6); -é (1), -(e) (5). \diamond *I* fortunym (1). \diamond *L* fortunym (4). \diamond *pl N m pers* fortunni (5). *subst* fortun(e) (2). \diamond *G* fortunnych (8). \diamond *A subst* fortuné, fortunniejszé (6); -é (1), -(e) (5). \diamond *I m i n* fortun(e)mi, fortunniejsz(e)mi (2). \diamond *L* fortunnych (3). \diamond *V subst* fortun(e) (1).

Sł stp brak, *Cn s.v. fortuna*, *Linde XVI i XVIII w.*

Przymiotnik od „fortuna” (162) :

a. *Szczęśliwy, mający powodzenie, odnoszący sukcesy, zwycięstwa; beatus, felix Mącz, Vulg; faustus Mącz, Calep; laetus, secundus Mącz; fortunatus Calep (94) : ForCnRWiet Av; Włofi miałffe krotkie á twarde znamionuía człowieka śmiałego [...] więcej prośtego niż mądrego, ale dobrze fortunne⁸⁰. GlabGad M7v, M7, N8, P5v; gdi mu fie nikt nie zaftawiał, on iako śmiały człowiek á barzo fortunny począł miafta iedno pułtofzenim, drugie grozą łobie podbijać *MiechGlab* 65; Abowiem to śnadz práwie fortunny człowiek ktory doftąpi przybytkow twoich *RejPs* 125, 49v, 132, 221v; *LubPs* dd6; Fortunny to ieft káždy co ná tym przeftawa/ Co mu łzczęfcie przyniołło *RejWiz* 18, 18 *marg*, Cc5v; Fortunny to co w łzczęfcu/ myfli o przygodzye/ Niżli w ten czás gdy gore/ pytać fie o wodzye. *RejZwierz* A5v; TO z dáwná y fortunny/ dom/ y z dobrą łlawą *RejZwierz* 70, 9; Y chwaliłem więcej martwe niżli żywe/ á tegom iefzcze fortunneyłzego ładził nád oboie/ ktory fie iefzcze nie vrodził/ ktory iefzcze nie dołwiadczył złych łpraw pod łłóńcem. *BielKron* 80; Mędrzec mowi: Fortunny to bywa/ ktorego cudza łzkodá ołtrzega. *BielKron* 333, 10, 58v, 111v, 117, 133v (15); Satin salve? Czolf tám/ yáko fie macie/ dobrzeście zdrowi álbo fortunni. *Mącz* 366b, 11a, 23d, 247a, 282b; *MączKoch nlb* 12; *GórnDworz* D2v; To ieft fortunny gdy dwa łzepcą łobie/ Wie że nie o nim/ zła go myłł nie łkrobie. *RejZwierz* 229v, 86v, 229, 229v [2 r.], 274v (11); byli frodzy nieprzyiaćiołom łwoim: ná wojnie/ y w pokoju fortunni *WujJud* A3; *PaprPan* B, Bv, Q4, Q4v, R3 (7); *KochFr* 82; *KochDz* 105; *KochPam* 88; będzie ták fortunny/ że go nie zábiją *GórnRozm* Cv, C2v; *PaprUp* B2 [3 r.]; *GórnTroas* 15, 16; *KochFrag* 21.*

fortunny do czego (2): TO iuż wiedz żołnierz dawny fortunny do boiu *PaprPan* H2, D4v.

fortunny ku czemu (1): ku innym rzeczám godny á fortunny był/ iednoć do oycow wielebnych nie miał fortuny *BielKron* 183.

fortunny na co (3): Był to Iwan fortunny ná walki/ chocia w woýłzce nigdy łam nie bywał *BielKron* 428v; *Mącz* 284c; *PaprPan* B2.

fortunny na czym (1): *Plenus corporis et externis bonis, Szczęśliwy/ fortunny. Ták ná ćiele yáko y ná máyętnoćci. Mącz* 304c.

fortunny w czym (2): *WujJud* 17v; bel Panem dobrem/ ale w łprawach Ricerłkich nienazbit fortunnem. *PaprUp* B3.

Przysłowie: Bo ielzche iáko sie świat począł żaden człowiek ták fortunny nie był widzian/ áni sie s ták łzczeliwym rozumem/ y dowćipnym ćwiczenim vrodził [!] ktoryby káždemu iednemu zóśsobna wśyftkim rázem sie vpodobał/ álbo vgodził *StryjKron* A6.

Szeregi: »błogosławiony i fortunny« (1): Błogosławiony człowiek/ y fortunny żywie/ Który ma vřność w pánu prawdziwie *KochPs* 59.

»szczęśliwy, (i) fortunny« [szyk 6 : 3] (9): *Mącz* 120a, 133a, 182d, 304c, 378a; *Calag* 249b; *Calep* 411b, 431b; między wśyftkimi Hetmány był nalcześliwśzy y nafortunnieyśzy *Phil* N.

W przen (1) : Fortunne źiołká/ łzczęlna trawo w leśie/ Wy czyřftwieiećie/ á mnie mdłości łzkodzą. *GrabowSet* H.

a. *W funkcji rzeczownika* (10) : (*marg*) Fortunny fuffalśzy (–) Bo zawżdy pořpolicie beřpiecznieyśzy bywa Czo w łzczęćciu a w řwobodzie vřtawicznie pływa *RejJóz* E6; *RejWiz* 100v; dworzánin moy/ mimo zacne vrodzenie/ chcę aby był/ iednym s thych fortunnych/ tho iesth/ iżby miał nie tylko rozum wielki/ vrodę/ vdátność/ křtałt w ćiele/ twarz piękną/ á męłką/ ále theż y przyiemność iákąř przyrodzoną *GórnDworz* D2v; *RejZwierc* B3v, 224 [2 r.], 232v [2 r.]; A teř na świećie nigdy/ ták fortunnego nie było aby miał być/ że wřzech řtron błogosławiony *BiałKaz* H4; Nie dawné czářy/ gdy mię poczytano W liczbę fortunnych/ y zá tego miano/ Który móęł wśyftko otrzymać v ćiebie *KochPieř* 16.

b. *Pomyřlny; przynoszący szczęście; znamionujący powodzenie; bonus, prosper* *Mącz* (64) : We wřzitkich rzeczach ten dzień iest fortunny z ludymi [!] řlachtetnemi y zpralaty wielkimi rozmowę miey, na drogę wyieźdżay. *FalZioł* V 52, V 51v, 52v, 54; oczekiwaliřmy fortunnego do nas się nawrocenia *WKM Diar* 85; *LubPs* cc6v, ee6v; Fortunne známie przy řzukániu żony *BibRadz Gen* 24 arg; *BielKron* 251v; Prosperum sydus, Fortunna gwiazdá/ Fortunę zwłalźczá nořząca. *Mącz* 327c; Prosper exitus, Fortunne dokonánié. *Mącz* 327c, 26b, 284c, 327b; Walká vřorna á nieřpráwiedliwa/ Nigdy fortunna ni dobra nie bywa. *RejZwierc* 228v, 236v; *BielSpr* 59; *PaprUp* B2v; *ZawJeřt* 9; *GórnTroas* 35; rácz nam dáć/ prořimy ćię/ drogę fortunną/y czás pogodny/ abyřmy [...] mogli tám przyść kędy idźiemy *LatHar* 632, 76, 96, 182 *marg*, 343, 664, 675; *KořakCath* B3v; *GořCast* 36; tu ná tym świećie fortunnego życia Zycę: potym w niebieřiech rádořnego bycia. *PaxLiz* A3v; *RybWit* A2, B3v; *SzarzRyt* B4v.

W przeciwstawieniach: »fortunny ... przeciwny (3), niefortunny (2), nieszczęřny, źły, żalóřny« (8): Ludzie mu rozmaite wrořki przynořili. Iedny źłe powiedáli/ fortunne teź drugie *RejZwierc* 34; Prorocy fáleřřni fortunne rzeczy obiecowali/ á Michealź niefortunne/ y był przeto wřadzón do kazni *Leop 3.Reg* 22 arg; bądź záwżdy řtały thák w przeciwnych/ iáko y w fortunnych rzeczach *BiałKaz* 208v; *RejZwierc* 149v, 211v; Bog [...] nie tylko odeymie wřadzę źłym przygodam/ záćieile drogę żalóřnym przypadkom/ ále teź otworzy wrořá fortunnemu powodzeniu *GrabowSet* A3; na tym pláczliwym pádole tey řię odmiány rzeczy wesořych z żalóřnymi/ y fortunnych z nieszczęřnymi řpodźiewać [ludzie] máię *LatHar* 491, 567.

W charakterystycznych połączeniach: fortunny (-a, -e) dzień (7), droga (2), (na)wrocenie (2), postępek (2).

Wyrażenia: »czas fortunny« [szyk 2 : 1] (3): łerce náfze brzydźi łie/ y nienawidzi tych rzeczy wáfzytkich/ tore były łnámí w niełzczeńłci náfzym/ á w thych łiek kocha/ ktore były przy nas/ czałfu fortunnego. *GórnDworz* H7; *RejZwierc* 211v; *KochTarn* 75.

»fortunny koniec« (3): PRošimy cię Pánie Boże náfz/ ábyś łpráwy náfze Bołkim twym náłchnieniem vprzedzał/ y ráłunkiem do fortunnego końcá przywodźić raczył *LatHar* 183, 13, 344.

»po długim a fortunnym mieszkaniu« (1): Przeto gdy podługym a fortunnym mięszkaniu łey Kr. M. z tego swiata zeydzie. tedy te dobra [..] dołtołu naszego przywrocic będzíem powinni. *ActReg* 45.

»fortunne panowanie, krolewanie« (7 : 1): *LibLeg* 10/ 114, 11/87, 187; *Diar* 49; *BielKron* 331v; A Wáfzey K. M. da Pan Bog z nimi/ [...] łzczęłłwíže á fortunneyłze pánowáníe *RejPos* A3v; *BiałKat* a2; Pánu Nam Miłóšciwemu: zdrowia/ zwycięłtwá/ y długo fortunnego w łálce miłego Bogá Pánowánia przez łezulá Chriłtułá Páná náfzego żádamy. *WujJud* A2; *PaprPan* A3; *KołakCathOkuń* A2v.

»fortunne (po)wodzenie« (2): Bęđac Krol v łiednego źiemiániná na pošwiácáníu wefoł z fortunnego wodzenia/ włiadł ná konie *BielKron* 351; *GrabowSet* A3.

»fortunne rzeczy« [szyk 3 : 2] (5): *Leop* 3.Reg 22 arg; Hinc affectae res, Podelłze rzczy nie barzo fortunne. *Mqcz* 114c; *BiałKat* 208v; *LatHar* 491, 567.

Zestawienie: n-loc »Arabija fortunna« [szyk 3 : 2] (5): Arábía troiáka/ opoczyłta/ pułta/ y fortunna *BielKron* 263v; Do Mechy ktore łełt w fortunney Arábíey drogi łełt przez cźternałłci dni chodu. *BielKron* 264, 263v [2 r.], 264.

c. *Zależny od losu* (4) : A gdy żáđał odpowiędzi w kołłcie Dyany o łwoiey fortunney łpráwie/ radziłá mu ná zachod łłóńcá łechác *BielKron* 61, 259v; A my Więć teraz zá tym fortunnym teráznięylzym przypadkiem náfzym czuiemy/ co to łełt żáłółł. *KochFrag* 47.

Wyrażenie: »fortunne kołł« (1): O łmutny dole/ W fortunnym kole/ Nieobaczamy/ Gdy w cię wpadamy. *WisznTr* 20.

Synonim: **a.** **b.** *szczęłłwy.*

Cf **NIEFORTUNNY**